

416-cı diviziyanın qəhrəman əsgəri

76 il öncə başlayan və beş il sonra Qələbə ilə başa çatan, tarixə və taleyimizə “Böyük Vətən müharibəsi” adı ilə yazılan bu savaş Azərbaycan, onun qəhrəman oğul-qızlarına da ağır başa gəlib, iqtisadiyyatımız geriləyib, insanların qurban gedib... Müharibə başa çatdıqdan sonra veteranlardan ibarət böyük bir ordu yarandı. Əlini, qolunu, gözünü... itirən, bədənində qəlpə gəzdirən, qoltuq-ağaclarını özlərinə dayaq bilən, bununla belə, canlarını verdikləri vətənin dirçəlməsi üçün bu vəziyyətlərində belə çalışsan, vuruşan insanlar ömürlərinin sonuna qədər bu adı şərəflə daşıyırlar.

Qəhrəmanımız Əjdər Yusifov müharibədən əvvəl atası Abas Hacıağa oğlu ilə birlikdə Fin müharibəsinin iştirakçısı olub. 1937-ci ildə Əjdər Bakı şəhəri Yasamal (keçmiş Oktyabr rayonu) Rayon Hərbi Komissarlığı tərəfindən əsgəri xidmətə çağırılarda ailəli idi, oğlu Arif iki yaşına yenicə qədəm qoymuşdu. Əjdər əsgəri borcunu Gürcüstanda yerinə yetirirdi. Bu zaman o, SSRİ Müdafiə Nazirliyinin əmrinə əsasən Fin müharibəsinə səfərbər edilir. Bundan xəbər bilən atası Abas kişi Gürcüstanda gedir, təkidlə könüllü olaraq “...Mən də oğlumla müharibəyə gedəcəyəm, onu tək buraxa bilmərəm” deyib cəbhəyə yollanır. Ata və oğul 1938-1939-cu illərdə bir səngərdə finlərə qarşı vuruşur. Hətta könüllü Abas Hacıağa oğlu döyüşlərdə göstərdiyi cəsurluğa görə dəfələrlə komandanlığın təşəkkür və fəxri fərmanlarına layiq görülür.

Müharibə başlayanda ata ilə oğulun yolları ayrılır. Yaşlı olduğu üçün Abas Hacıağa oğlu ordudan tərxis olunaraq Azərbaycana, ailəsinin yanına qayıdır. Oğlu Əjdər Yusifov isə sovet sərhədlərini pozaraq qəfildən SSRİ-yə hücum edən Hitler ordusuna qarşı vuruşmağa yollanır.

1942-ci ilin əvvəllərində Ukrayna, Belorusiya, Moldaviya və Pri-baltika respublikaları faşistlər tərəfindən zəbt edildikdən sonra düşmən Bakını, “qara qızıl” mənbəyi olan doğma şəhərimizi tutmağa çalışırdı. Həmin ərəfədə yaradılmış 416-cı atıcı milli diviziya Qafqazdan Berlinədək şərəfli bir döyüş yolu keçib. Əjdər Yusifov da bu xilas-kar döyüş qrupunun üzvlərindən biri idi. O, xatirələrində yazırdı: “Azərbaycanda müəyyən hazırlıq keçdikdən sonra diviziya cəbhəyə göndərildi. İlk döyüş tapşırığını 1942-ci ilin noyabrında aldıq. Mozdok ətrafında Kopustino kəndində ilk sınaqdan çıxdıq. Ağır döyüşlərdən sonra 1943-cü il yanvarın 30-da Mozdok, onun ardınca Nalqın azad edildi. Həmin ilin yanvar-fevral aylarında Stavropol, Lvov, Rostov əhalisini əsarətdən azad etdik, Taqanroq şəhərinə doğru istiqamət götürdük. 1943-cü ilin avqustunda böyük rus yazıçısı A.P.Çexovun vətəni - Taqanroq alman faşistlərdən azad olundu...”

Həmyerlimiz Əjdər Yusifov 1941-1945-ci illər müharibəsində milli diviziyanın tərkibində bütün döyüşlərdə qəhrəman kimi vuruşur, ona tapşırılan işin öhdəsindən bacarıqla gəlirdi. Faşistlər tərəfindən işğal olunmuş torpaqlar bir-birinin ardınca azad edilirdi. Qarşıda çətin bir döyüş - Berlin əməliyyatı gözlənilirdi. Elə bu dəhşətli müharibənin taleyini də həmin əməliyyat müəyyənləşdirməli idi.

Əjdər Yusifovun pulemyotçular cəbhəsinin 32-ci atıcı korpusunun tərkibində hərəkət edirdi. Əməliyyat qısa müddətdə - cəmi 17 günə başa çatdı. Berlin 1945-ci il may ayının 2-də təslim oldu. Berlinin Branderburq darvazalarına qırmızı bayrağı asmaq 416-cı diviziyanın əsgərlərinə nəşib oldu.

Berlin əməliyyatında rota komandiri Əjdər Yusifovun pulemyotçular dəstəsinə məsul bir tapşırıq verilmişdi. Nəyin bahasına olursa olsun Kustrin ətrafında yerləşən hərbi düşərgədəki əsirlərin azad olunmasına kömək etmək!

Öncə piyadaların düşərgəyə maneəsiz hərəkətini təmin etmək lazım idi. Azərbaycanlı döyüşçü Əjdər özünə əlverişli mövqe seçib almanların əks-hücumunu soyuqqanlıqla dəf edir, işğalçılar geri çəkilmək məcburiyyətində qalırlar, əsirlər azad edilir. Lakin düşmən Kus-

trini əldən vermək istəmərdi. Demək olar ki, hər küçə, hətta hər ev uğrunda şiddətli mübarizə gedirdi. Sovet ordusunun hücumu qarşısında tab gətirə bilməyən almanlar geri çəkilir, əsgərlərimizin tikdikləri panton körpülərini dağıdıb məhv edirdilər.

Çayda üzən maşınlardan istifadə etmək lazım gəldi. Diviziyanın çayın o biri sahilinə keçməsi üçün Əjdər minomyotçular və topçularla birlikdə rəhbərlik etdiyi pulemyotçular dəstəsini çayın kənarındakı dağın ətrafında yerləşdirir və onların çayı təhlükəsiz keçməsinə təmin edir. Beləliklə, faşist yuvasına doğru gedən yoldakı əsas maneələrdən biri çətinliklə də olsa aradan qaldırılır. Buna görə Ali

Baş Komandanın 12 mart 1945-ci il tarixli əmri ilə Əjdər Yusifovun pulemyotçular dəstəsinə təşəkkür elan edilir, komandirə isə 1-ci dərəcəli Vətən müharibəsi ordeni verilir.

Ə.Yusifov çox qəhrəmanlıqlar göstərmiş, vətən qarşısında xidmətləri isə yüksək qiymətləndirilmişdi. Sinaşını müxtəlif orden və medallarla bəzəyirdi... 1-ci və 2-ci dərəcəli Vətən müharibəsi ordenləri, “Varşavanın azad edilməsinə görə”, “Qırmızı ulduz”, “Qırmızı Bayraq”, “Berlinin azad edilməsinə görə” və s.

1946-cı ilin payızında müharibədən qəhrəman kimi geri dönen Əjdər Abas oğlu Yusifov həm də gözəl ailə başçısı olmuşdu. Həyat yoldaşı Hökumə xanım ilə birlikdə altı uşaq (Arif, Akif, Nəzakət, Faiq, Namiq, Reyhanət) böyüdüb boya-başa çatdırmışlar. Onların içərisində ali təhsil alanı da var, texnikum bitirəni də. Hamısı el adətincə ailə qurub, oğul-uşaq sahibi olublar. İki cəbhənin qəhrəman döyüşçüsü Əjdər Yusifovun qızı Nəzakət xanım atasının döyüş yolundan bəhs edən sənədləri, orden və medalları, fəxri fərman və təşəkkürnamələri, haqqında yazılanları, müharibədən sonrakı illərdə cəbhə yoldaşlarından aldığı məktubları və köhnə şəkilləri qoruyub saxlaya bilməmişdir. Söhbət zamanı Nəzakət xanım dedi:

- Atam 416-cı diviziyanın tərkibində Şimali Qafqazdan başlayaraq

Berlinə qədər döyüş yolu keçib. Onda hərbcı nizam-intizamı formalaşmışdı. Nə qədər ailəcanlı, mehriban idisə, bir o qədər ciddi və tələbkər idi. Arxivini səliqə ilə qoruyub saxlayıram. Bu işlərdə mənə Respublika Veteranlar Təşkilatı yaxından dəstək olub. Atam evdə - ailədə ümummilli lider Heydər Əliyevin müharibə iştirakçılıqlarına, veteranlara qayğısından, dövlət rəhbərinin iştirakı ilə keçirilən görüşlərdən ürək-dolu danışardı. Heydər Əliyev həqiqətən veteranların dostu və qayğıkeşi olmuşdu, ikinci dəfə hakimiyyətə gələndən sonra onun təşəbbüsü ilə veteranların cəmiyyətdə zəifləməsi mövqeyi, nüfuzu bərpa olundu. Ulu öndər Azərbaycanda ilk dəfə olaraq 1994-cü il iyun ayının 28-də “Veteranlar haqqında” qanunu imzalamışdır. Bu qanunda veteranların hüquqlarının qorunması, cəmiyyətdə onların rolu, bu insanlara göstərilən qayğı və s. məsələlər geniş əksini tapmışdır.

Veteranlara qayğı bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən də böyük uğurla davam etdirilir. Ölkə başçısının cari ilin aprel ayının 20-də imzaladığı “1941-1945-ci illərdə İkinci Dünya müharibəsi iştirakçılıqlarına, həlak olmuş və ya sonralar vəfat etmiş döyüşçülərin dul arvadlarına, arxa cəbhədə fədakar əməyinə görə orden və medallarla təltif edilmiş şəxslərə birdəfəlik maddi yar-

dim edilməsi haqqında” sərəncamı ailəmizdə böyük sevinc hissi ilə qarşılandı. Hazırda respublikamızda bir milyon iki yüz səksən mindən çox müharibə, əmək, Silahlı Qüvvələr veteranı və təqaüddü var. Bu, böyük bir ictimai qüvvədir. Veteranların, o cümlədən bizim ailənin də bütün problemləri dövlət orqanları tərəfindən həll olunur. Veteran ailəsi kimi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi uğrunda həyata keçirdiyi daxili və xarici siyasəti həmişə dəstəkləyirik. Aprelin əvvəllərində Milli Ordumuzun cəbhənin təmas xəttində göstərdiyi şücaət qəlbimizi qürur hissi ilə doldurdu.

Əjdər Yusifov müharibədən sonra əmək cəbhəsindəki xidmətlərinə görə də çoxlarına nümunə olmuşdur. Uzun illər Bakı Dəmir Yolu vağzalıının rəis müavini, iaşə xidmətinin rəisi, Bakı Tramvay-Trolleybus Parkının direktoru, 1964-cü ildən ömrünün son günlərində Bakı 4 nömrəli Dəmir-Beton Məmulatları Zavodunda şöbə rəisi vəzifəsində işləmişdir. İki cəbhənin döyüşçüsü üçüncü cəbhədə də ona göstərilən etimadı yüksək səviyyədə doğrultmuşdur. Harada, hansı vəzifədə işləməsindən asılı olmayaraq, vətəndaşlıq və vəzifə borcunu layiqincə yerinə yetirmişdir. O, 416-cı diviziyanın və əmək cəbhəsinin qəhrəmanı kimi şərəfli ad qazanmışdır. İllər ötəcək, zaman dəyişəcək, lakin tarixdə izi olan insanlar - elə Əjdər Yusifov kimi müharibə iştirakçıları həmişə yaddaşlarda yaşayacaq və hörmətlə xatırlanacaqlar.